

si koj v pričetku nadkrilil upe naše, ter si se znatno primaknil svojemu cilju. — Tako veljá . . . to mi je drago! — In jaz — kar sem pred dvema letoma rekel, tudi danes ne grem besede nazaj . . . Me li razumiš, Ivan? . . .“

„Razumim“ — odgovorí iskreno Ivan, in ljubeznjivo pogleda Ivanko pa poljubi Blagajču roko.

(Dalje prihodnjič.)

Nove dela jugoslavske.

* *Torbica jugoslavske mladosti*. — „Torbica“, ki je, ko ji je že dosti poprej bilo zažugano „memento mori“, lani v Ljubljani zamrla, vstala je iz groba spet v Zagrebu pod imenovanim naslovom v prav ličnem natisu. Izdajatelj ji je gosp. Nikomed Ravnikar, pravnik kr. zagrebske akademije, kateremu v vredništvu pomaga gosp. Ljud. Tomšič. Prvi zvezek na treh pôlah obsega mnogo zanimivega gradiva, ki „Torbici“ zagotavlja veselo napredovanje, zlasti tudi zato, ker bode polovica sestavkov zloženih v slovenskem, polovica pa v hrvaškem narečji. Že nek šteje samo med dijaki hrvaških gimnazij okoli 300 naročnikov. Cena ji je nizka; vsak zvezek veljá 30 kr. nov. dn. po pošti, dobiva se vsak zvezek po tej ceni tudi v Ljubljani v bukvarnici J. Giontinovi; vsak zvezek se tudi kupi brez posebnega naročila. V Zagreb pa se pošilja naročnina pod naslovom: „Vredništvu Torbice“ post restante. Okoli 15. maja pride 2. zvezek na svetlo.

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V pravdi za pravico kaplanov pri volitvah srejskih je govoril še gosp. dr. Toman (nemški) v enakem smislu kot poprejšni govornik. Rekel je, da to, kar je g. Dežman trdil, ne veljá, pa deloma tudi ni resnično. Če se boji za dostojnstvo duhovnov, da bi po volitvah kako škodo trpelo, naj pripusti to skrb višemu cerkvenemu pastirju, ker če svetni človek skrbi za to, se izbuja sum, da kam drugam meri s svojo skrbjo. Čudno je, da gosp. Dežman, ki sicer ne gleda rad v preteklost Bachovo, se je ravno pri tej priliki zamaknil v njo. Primera s §. 6 in 7 volitvene postave ne veljá tû, ker farovž ni korporacija, o kateri govorita ta dva §. Ker so 3—4 duhovni pri kaki fari, tam je tudi kantonskih uradnikov več, tedaj se ni bati, da bi samo to obveljalo, kar duhovni svetovajo; sicer pa se ustavljam temu, da bi se duhovnom potikovali nepošteni nagibi. Če se ni bati virilnih glasov, zakaj bi se bali duhovni glasi? Če bi kakemu fajmoštru ne bilo prav, da tudi kaplan njegov je volivec, kaj je nam mar za to? Koncilij tridentinski uravnjuje le cerkyene reči, ne pa svetnih kakor so županijske volitve. Če ni res, da se gleda pri volitvah na inteligencijo, kako, da imajo doktorji že sami po sebi pravico? Ni res, da pri snovanji te postave se ni mislilo na kaplane, — že v dotičnem odboru državnega zbora se je o kaplanih govorilo in tudi v našem odseku je bila beseda o tem; nobeden jim ni nasprotoval. Strah Dežmanov, da ne bi prišli kaplani v deželni zbor po tej srejski postavi, je prazen, ker to je eno, uno pa drugo. Naš narod živi za cerkev in cerkev živi za narod; duhovni se v šolah žrtujejo za narod, zakaj bi se jim krajšale pravice, ki jih uživajo drugi školniki? Naj me kdo tudi imenuje ultramontanca, da govorim za duhovščino, meni je za pravico vsakemu, zato rečem, naj ta §. ostane, kakor je že sklenjen.

Ko je g. Dežman še segnil po dr. Bleiweisovih be-

sedah, ktere se ustavljajo, da bi prekucovali, kar je že sklenjeno, se je glasovalo; Dežmanov predlog je padel; obveljala je pravica kaplanom. —

Poslednji dan deželnega zbora, o katerem danes nekoliko več povemo, je Njih eksc. gosp. c. kr. deželni načelnik odgovoril na dve interpelaciji. Gosp. dr. Toman je namreč pred nekimi dnevi v pismu, ki ga je z njim vred podpisalo mnogo poslancov, vprašal c. kr. vlado: kako je to, da kličejo zdaj, ko se je 1200 novincev nabralo, 400 vojakov kranjskega polka, ki so na odpustu (urlaubu), da imajo iti na Primorsko solnice varovat, ko jih dežela domá za delo potrebuje, in ali ni slavno vlado volja, odvrniti to nadlogo deželi? Gospod c. k. deželni načelnik je odgovoril, da vlada kranjska nič ne vé, da bi se na odpust spušeni vojaki na stražo solnic klicali in pravi dalje, da se je 629 letošnjih novincev brž domú spustilo, in da po takem vladi ni nič moči o tej zadevi kaj storiti, sicer pa bo čula nad tem, da se domači polk ne obtežuje bolj memo družega.

Dalje je g. deželni načelnik odgovoril na dr. Bleiweisovo interpelacijo zastran slovenskega jezika o gimnazijah. V seji 28. marca je namreč dr. Bleiweis o šolskih zadevah sl. c. kr. deželni vladi izročil vprašanje, ktero so podpisali tudi gospodje: Dr. L. Toman, Jernej Vidmar, knez in škof, Vilhar, Koren, Lokar, Klemenčič, Rozman, dekan Toman, Ambrož, Kapele, dr. Zupan, dr. Skedel, Zagorec, baron Anton Coiz, žl. Langer, Gustav grof Auersberg. Vprašanje (interpelacija) v slovenskem jeziku se je glasilo tako-le: „Sl. c. k. deželna vlada! Ker obila naloga neodložljivih reči, ki jih je sedanji drugi deželni zbor kranjske vojvodine prejel iz rok slavne vlade, iz rok prvega deželnega zbora, iz rok deželnega odbora in mnogo gospodov poslancov, ni pripustila, da bi se bil deželnemu zboru v posvetovanje izročil nasvêt zarad učnega jezika v naših ljudskih in srednjih šolah, zato si zdolej podpisani v dolžnost svojega poslanstva štejem, za zdaj vsaj to vprašati slavno vlado: 1) kako je to, da gledé na cesarski zakon, po katerem je nauk slovenskega jezika ukazan (obligaten) nauk v naših gimnazijah; — dalje gledé na to, da vsak ukazani nauk ima učiti v tistem nauku preskušen učitelj; — in naposled gledé na to, da med učitelji slovenskega rodú je notorično po družih gimnazijah toliko taci, ki so izprašani in potrjeni v slovenskem jezikoslovji, in tedaj ne more veljati nikakoršen izgovor, da pripravnih učiteljev ni: kako tedaj je to, da v ljubljanski in kranjski gimnazii, razum tega, da je tukaj več takih učiteljev, ki slovenskega jezika celó ne umejo, celó za nauk slovenščine ni noben po postavi izprašan in potrjen učitelj postavljen, ker profesor Marn je c. kr. katehet in le iz svoje lastne dobre volje namestovaje uči slovenščino v 7. in 8. gimnazijskem razredu? Ta prikazen je pa toliko čudnejša, ker pod Metternich-ovo vlado 1817, ko slovenščina še ni bila ukazan nauk, vendar je bila že stolica za slovenski jezik v Ljubljani ustanovljena: — 2) kako je to, da za 8. gimnazijalni razred še zmiraj ni primerne berila? 3) ali je slavno c. kr. vlado volja, da pripomore, kar največ more, da se taka nepristojnost, ktera djanski ovira toliko potrebno učenje slovenskega jezika v gimnazijah in nasprotuje po Nj. Veličanstvu slovesno zagotovljeni ravnopravnosti sploh, še posebno pa ces. ukazu, danemu 8. avgusta 1859, brž ko brž odpravi in se saj že v prihodnjem šolskem letu 1863/64 postavijo za ljubljansko in kranjsko gimnazijo sposobni učitelji, da ne boste ti dve gimnazii in zlasti ljubljanska gimnazija 1. reda stale za novomeško, ki ima po postavi potrjenega učitelja? Mislilo se je, da se to že letos zgodi, ko so nam poslali iz tujega 5 učiteljev; al za slovenščino ni bilo ne enega med njimi.

Vsak drug nauk ima svojega potrjenega učitelja, samo uboga slovenščina ga na domačih gimnazijah nima.“

V Ljubljani 28. sušca 1863.

Odgovor Njih ekscelencije g. deželnega načelnika se je glasil v važnih točkah blizo tako-le: „Iz Ogerškega je prišlo več učiteljev gimnazijskih brez službe; treba je bilo jih kam vnesti. Na gimnazii kranjski je g. Kanc, ki je potrjen v slovenskem jeziku, pa slovenščino uči na tej gimnazii katehet g. Globočnik, ki sicer ni potrjen v nji, pa je slovenskega jezika popolnoma zmožen. V Ljubljani uči slovenščino gosp. Marn, gosp. Horvat pa se pripravlja za to učiteljstvo; sicer je v Ljubljani 8 učiteljev, ki so rojeni Slovenci; če-ravno niso formalno (po postavi) potrjeni, so vendar zvedeni v maternem jeziku; eden je bil celó vrednik slov. časopisa; ker pa za nemški jezik tudi ni potrjenega učenika na gimnazii ljubljanski, utegne tako ravnopravnost zavarovana biti. Berila slovenskega za 8. gimnazijalni razred res tudi ni, pa kriv tega je le tisti, ki ga ni še zložil. Ker pa tudi nemškega berila ni za ta razred, je po takem tudi o tem ravnopravnost zavarovana. Sicer pa bo c. kr. vlada za to skrbela, da pridejo sposobni učitelji tudi za slovenski jezik.“

Pretrjali so se v današnji seji dohodki in stroški, ki zadevajo bolnišnico, porodnišnico in norišnico in deželni zaklad za leto 1863 in 1864. Poročevavec je bil g. Ambrož. Prevdaril je to stvar najprej deželni odbor, za njim pa finančni odsek, ki stavek, kakor jih je c. k. vlada naredila za prejšnje leta, ni skor nič preuredil. Deželni zbor jih je potrejeval tudi po vrsti, kakor jih je gosp. poročevavec bral. Le pri tistih stavkih, ki zadevajo kmetijsko družbo in pa neke nove preuredbe v bolnišnici in norišnici se je začela pravda: o uni jo je začel gosp. Dežman, o tej pa gosp. Guttmann, obema je odgovarjal dr. Bleiweis in o poslednji zadevi tudi gosp. poročevavec.

Zastran c. kr. kmetijske družbe je na vprašanje g. Dežmana dr. Bleiweis razložil, da vsled najvišega sklepa rajncega cesarja Franca I. od 26. septembra 1814 v premoženje in dohodke kmetijske družbe, ki je tudi kakor vse druge društva pod Francozom nehala, pa po ravno imenovanem cesarjevem sklepu sopet ustanovljena bila, spada 1600 gold. star. dn. s tem razločkom, da se po ukazu c. k. ministerstva za kmetijstvo in rudnarstvo od 11. junija 1849 s poprej za premije goveje živine rabljenimi 600 gold. poplačuje dunajski zakladnici do leta 1869 posojilo, s katerim je bila kovaška šola zidana in napravljena. Po določnih besedah cesarjevih je ta dnar lastnina kmetijske družbe. Druga je s tistimi 923 gold., ki so se poprej rabili za konjske premije, po c. kr. ukazu ministerskem od leta 1849 pa se obračajo za štipendije učencom kmetijske šole; ta dnar ni v premoženje kmetijske družbe zapisan. — Gosp. Dežman je potem se spustil v pretres kovaške in kmetijske šole, tako, da je v celem govoru najbolj o sebstvo zvonec nosilo in da bi mu res ne bili zavidni za slavo, ako bi bil tudi zmagal, — kar pa ni. Bistvo govora njegovega je bilo, da je grajal učenika podkovstva in to šolo, pa tudi učilnica kmetijska ni našla milosti. Dr. Bleiweis, svest si, da deželni zbor ni mesto za tako pravdo (kakor bi ne bilo za pretresovanje muzealnega društva) ker bi trpela brez konca in kraja, ako bi se na vse ugovore odgovarjalo, je ob kratkem rekel, da kmetijska družba vzdržuje tri šole: kovaško, živinozdravniško in kmetijsko, in da le o poslednji je g. Dežman zmožen govoriti, o uneh dveh ne, ker te presegate njegovo vednost; njegova sodba se more tedaj le operati na sporočila drugih, katerim

ali prave vednosti ali pa poštenja manjka. Da kovaška in živinozdravniška šola je imela in ima na kupe protivnikov, to je že stara skušnja, ker vsi tisti kovači in vsi živinozdravniki in največ mojstri-skazi, kateri so po tej šoli zaslužka zgubili, pa še marsikteri drugi gospodje, kateri mislijo, da jim mora učenik podkovstva in tukajšni živinozdravnik sužen biti ali vse švedrasto zravhati ali celó zastonj živino ozdravljati, so od nekdej — tukaj in povsod, kjer je taka šola, na priliko v Gradcu in na Dunaji — vsigdar „rojeni“ sovražniki kovaške in živinozdravniške šole; nekteri pa še celó zato, ker je to edina naša šola, ki je od konca do kraja slovenska in svetu kaže, kaj naš jezik vse zmore, pa jim je zato hud trn v peti. To je tista predobro znana „öffentliche Meinung“, o kateri je gosp. Dežman govoril, ki pa ne briga človeka, ki ima zavest, da zná svoje delo in stori svojo dolžnost, česar živa in najbolja priča je to, da ima veliko veliko opraviti in da ga išče v potrebi kmet in gospod, v civilni in oficirski obleki. Pri drugi priliki bomo skazali to. Če učenik si tako kaj prilsuži, si zasluži to le s svojo glavo in roko. Država ne plačuje učeniku podkovstva nič, dežela nič, družba kmetijska nič — odkod bi nek živel, ako bi si še sam nič ne prisluzil? Učenje živinozdravstva je spet druga stvar, ktere en del je učenik podkovstva, na dunajski šoli potrjeni živinozdravnik, prevzel po odhodu gospod dr. Strupi-a v Prago. Da učenci kovači kujejo in sicer kovaške dela delajo, to potrebo pač spozná vsak, kdor vé, da se še plavati ni učil nikoli nobeden na slami. Ako strežejo učenci kmetijske učilnice v bolnišnici, delajo to le tadaj, ako se učijo tudi tega nauka. Če je kterikrat gnoja kupila družba od kovaškega učenika, je to pač čisto naravna stvar, ker slama, s katero se bolni živini nastelja, je njegova, gnoj pa je le — stelja v drugi podobi. Kranjska dežela je revna v vseh stvaréh, — brez dnarne pomoči so se vse omenjene tri šole morale ustanoviti in vzdržati; brez plače so se trudili in se trudijo vsi drugi učeniki (dr. Strupi, dr. Bleiweis, tajm. Zalokar, prof. Peternel, Dežman sam, dokler je tu bil, in And. Fleišman, ki le beraško plačilo od 105 gl. dobiva za njegov veliki trud), ker h sreči imajo drugod svoje dohodke; učenik podkovstva pa ima dohodke le iz tega svojega zaslužka, ker kmetijska družba, kakor je že rečeno bilo, mu ne plača nič za ta nauk, ampak le od tistega časa, kar je po dr. Strupi-u prevzel 5 naukov živinozdravstva, mu na leto in dan daje 325 gl. Kovaška in živinozdravniška ljubljanska šola, ki je dala deželi naši in pa sosednim deželam še veliko dobrih kovačev in živinozdravniških pomočnikov, vživa v našem cesarstvu veliko čast, da po njenem zgledu se snujejo naprave za enake šole drugod; to vé c. k. vlada, ki je že večkrat zahtevala od kmetijske družbe prepis organizacije te šole. Da učilnici za kmetijstvo manjka marsikaj še, tega nihče ne taji, — al kjer so okoljšine take, kakor pri nas, da dnarja povsod manjka pa tudi pravega domoljuba ni preobilo za osnovo praktičnih tečajev po deželi, moramo zadovoljni biti, da še to imamo, kar smo dosihmal imeli; al vendar tudi iz té šole so že šli mladenči na deželo, kateri z veliko pohvalo na velikih grajšinah opravljajo kmetijstvo. — Ko je dr. Bleiweis razložil deželnemu zboru to reč in g. poročevavec Ambrož ni imel nič dostaviti, se je glasovalo o g. Dežmanovih predlogih, ki pa so padli razun enega: naj se preišče stan kovaške in kmetijske učilnice in prihodnjemu zboru naznani. Obveljal je tudi nasvèt finančnega odseka o zadevah bolnišnice in norišnice.